

qui duplici gabella onerat contrahentes cui consentit Morla *Empor. Jur. tit. 9. n. 14. in fin.*

Ad Num. 3.

- 22 Veniã tanti Præsidis verius est, ac receptius, ex pacto retrovendendi nec utile dominium transferri sine traditione, nec utilem in rem actionem dari: & ita sentiunt communiter illi quorum in proxima disceptatione meminimus n. 18. & quos recenset Morla *num. 9.* Alioqui si concederetur ex tali pacto utilis actio, ut quid Interpretes distinctionem inter verba directa, & obliqua excogitarent, cum inter actionem directam, & utilem quoad effectum vindicationis nihil intersit; unde frustra tam acriter disceptarem de re inutili in veritate: quid enim interest, quod res vendita directa, vel utili actione per venditorem vindicetur? Nec oberit lex *Si cum venderet 13. ff. de pignor. actio.* nam in eo textu nullum est verbum unde colligi possit, quod venditio fieret consentiente debitore à quo nunquam dominium per alienationem recessit: quapropter vindicare pignus poterit actione directa, non virtute pacti retrovenditionis. Hanc & alias interpretationes refert Molin. *disp. 374. num. 10.* Sed si crederemus Ant. Fabro *in ration. libi.* nulla egeremus; nam ea verba, *Sed & ipse debitor aut vindicare rem poterit, &c.* à Triboniano perperam adjecta profiteretur. Ex pacto ergo retrovenditionis, nisi directis exprimat verba, nec utilis rei vindicatio competit venditori, qui pretium reddit ante traditionem, sed actio solum personalis Molin. *num. 9.*

Verf. Hic apparet quid.

- 23 Qui vendidit cum pacto retrovendendi, si pretium reddat, poterit à tertio possessore, etsi hæres emptoris non sit, rem avocare, D. Covar. *hic*, cui accedunt Cancer. *variar. part. 1. cap. 13. num. 103.* & alii, quos laudavit Mantic. *sup. lib. 4. tit. 32. num. 44.* & Hermos. *in l. 42. gloss. 7. num. 3. tit. 5. part. 5.* Hæc sententia præ se fert æquitatem, & ea ratione defenditur, quod ex pacto retrovendendi actio in rem competit venditori. Sed qui hoc inficiantur, consequenter conclusionem impugnant, tenentes pretium possessorem tutum existere, quia actio personalis, quam tantum habet venditor, in eum exerceri nequit, *l. fin. §. fin. de contr. empt. cum aliis per me adductis sup. lib. 1. cap. 8. n. 3.* atque ita huic opinioni subscribere Molin. *ubi proximè*, Gregor. Lop. *in l. 42. gloss. 7. tit. 5. p. 5.* Ant. Gom. *variar. lib. 2. cap. 2. num. 29.* Mantic. *de tacit. convent. lib. 4. tit. 32. num. 64.* Salced. ad Bern. Diaz *reg. 208. limit. 3.* Fachin. *controversiar. lib. 2. cap. 15. vers. Tertia est sententia.* Parlador. *differen. 37. num. 12.* & alii quamplures, quos isti referunt, præsertim Mantic. *n. 4.* & Hermos. *sup. num. 2.*
- 24 Quam resolutionem communiter limitant Interpretes, si pacto retrovendendi clausula de non alienando jungatur; tunc enim in tertium possessorem venditor agere non prohibetur. Molin. & Ant. Gom. *ubi proximè*, Parlador. *num. 13.* Sed an simul desideretur hypotheca specialis, aut saltem generalis, videas apud Morl. *Empor. Jur. tit. 9. n. 16. in fin.* Trentacinq. *variar. lib. 3. tit. de empr. resol. 10. n. 18.* Mantic. *sup. n. 78.* Cancer. *variar. part. 1. cap. 13. num. 103.* Merlin. *de pignor. lib. 2.*

quest. 98. num. 20. præter alios, quos congerit Hermos. *num. 5.* Quidam pactum de non alienando cum hypotheca speciali rei venditæ requirunt. Alii hypothecam sine alienationis prohibitione sufficere tenent. Alii pactum duntaxat de non alienando desiderant. Vide, licet aliud agentes, quæ tradidimus *sup. lib. 2. cap. 19. n. 45.*

25 Etiam quæstionis est, si pactum retrovenditionis roboretur juramento, num tertius possessor à venditore conveniri queat? De qua Mantic. *de tacit. convent. lib. 4. tit. 32. ex num. 80.* & negativè respondet *num. 87.*

Verf. Sed etsi resellenda foret.

26 Præmissa procedant ubi pactum retrovendendi initur verbis obliquis, ut communiter fieri solet. Sed si convenerit verbis directis ut restituito pretio res sit inempta, aut contractus pro infecto habeatur, si emptor rem alienaverit, venditori in tertium possessorem competet actio. Gregor. Lop. *in l. 42. tit. 5. part. 5. gloss. 10.* Felician. *de censib. tom. 1. lib. 1. cap. 6. num. 11.* Morla *d. tit. 9. n. 16. num. 7.* Trentacinq. *sup. num. 21. vers. Secundus est casus*, Fachin. *ubi proximè*, Merlin. *de pignor. lib. 2. quest. 98. num. 15.*

27 Observare placet, quod & alii prius animadvertentur, nempe conventionem quod reddito pretio, res inempta habeatur, & similes, quæ contractum ipso jure à principio resolvunt, improprie pactum retrovendendi directis verbis conceptum vulgò nuncupari, cum hæc pacta inter se realiter distinguantur: imò in terminis ipsi implicatio dignoscitur, ut quid enim retrovenditio, si prima venditio exhibito pretio evanescit ex præfata conventionem, quod res sit inempta? De quo Morl. *d. tit. 9. quest. 14. n. 12. vers. Quævis quæ*, Felician. *sup. num. 10.* Cald. Pereyra *in l. Si curatorem, verb. Sua facilitate, n. 64. C. de in integr. restitut.*

Verf. His sanè explicitiis.

28 Pactum retrovendendi ex se licitè in emptionis apponitur contractu. Molin. *sup. disp. 375. num. 2.* Less. *de just. & jur. lib. 2. cap. 21. n. 113.* Villalob. *Snm. part. 2. tract. 21. diff. 18. num. 2.* Trullench *in Decalog. lib. 7. cap. 20. dub. 14. num. 2.* Petr. Navarra *de restitut. lib. 5. cap. 2. num. 93.* Felician. *d. cap. 6. num. 12.* Mantic. *sup. d. lib. 4. tit. 31. num. 1.* Hermos. cum plurimis *in l. 42. gloss. 1. n. 4. tit. 5. p. 5.* Ant. Gom. *d. cap. 2. num. 27.* Farinac. *in prax. lib. 5. de falsit. quest. 163. n. 20.* Castill. *controvers. lib. 1. cap. 25. num. 5.* Azeved. *in l. 4. num. 11. tit. 6. lib. 8. Recopil. & plurimi*, quos dat Barbof. *collect. l. 2. num. 2. C. de pact. int. emptor.* Hujus pactiois fit mentio. *Levitici cap. 25. vers. 24. ibi: Unde cuncta regio possessionis vestra sub redemptionis conditione vendetur.* Ubi præceptum imponitur, ut absque pacto retrovendendi possessiones emere non liceat. Hæc quando pactum in favorem venditoris adjicitur; nam etiam pro emptore potest adhiberi, ut re restituta, pretium repetat; sed non frequentatur, quod etiam est licitum. Lessius *ubi proximè*, Trullench. *num. 4.* Castill. *n. 8.* Menoch. *lib. 3. præf. 122. num. 16.*

Ibi: Atque admodum opportunè dubitatur.

29 Celebris disputationis est, utrum ex pacto retrovendendi, & pretii modicitate, absque alia conjectura

jectura venditio usuraria præsumatur, ut videre licet apud Hermos. *in d. gloss. 1. num. 25. cum seqq.* qui opiniones refert, & authores recenset. Prima sententia docet, eam duplicem conjecturam usurarum non efficere feneratoritium contractum; nisi feneratori consuetudo emptoris probetur. Secunda tenet feneratoris præsumptionem oriri ex pacto revendendi, ac pretii exiguitate duntaxat. Tertia distinguit, nam si læsio ultra dimidiam intervenerit, duæ præfate præsumptiones reddunt contractum de usura suspectum; si læsio sit infra dimidiam, alia opus est ut accedat. Quarta hoc Judicis arbitrio committit. De qua controversia consulendi præter Hermosillam Menoch. *d. præf. 122. à num. 29.* Castill. *d. cap. 22. num. 41. cum seqq.* Leotard. *de usur. quest. 9. ex num. 17.* Fachin. *controvers. lib. 2. cap. 12.* Felician. *sup. d. cap. 6. n. 13. cum seqq.* Trentacinq. *variar. lib. 3. tit. de empr. resol. 10. num. 7.* Mascard. *de probat. concl. 447. à num. 2.* Mantic. *sup. lib. 8. tit. 20. num. 5. cum aliis.* Roderic. *de ann. redditib. lib. 2. quest. 3. à num. 9.* Farinac. *sup. d. quest. 163. num. 40. cum seqq.* apud quos ferè innumeri pro utraque communi opinione, maxime apud Castill. qui *num. 50.* congerit eos, qui ultra pactum retrovenditionis, ac modicitatem pretii, consuetudinem feneratori, vel aliam præsumptionem desiderant. Adde Barbof. *collect. l. 2. à num. 9. C. de pact. int. emptor.*

Verf. Econtrario quod sit.

- 30 Pro hac sententia certant quamplurimi, si læsio ultra dimidiam contigerit, ut videre est apud Hermos. *n. 25.* Castill. *n. 42. & 62.* ubi etiam qui huic opinioni absolute subscribunt, recensentur. Aliam prætermisimus supra; quia communiter reprobat, nempe nec illas tres conjecturas inducere usurarum præsumptionem, nisi concurrant plures, de qua Castill. *num. 61.* Vide Barbof. *ubi statim laudabitur, n. 2.*

Verf. Sed si exactius pensuremus.

- 31 Decisionem capitæ *Ad nostram, de empr. & vend.* haud pauci interpretantur, quos recenset Castill. *num. 40.* Barbofa *in collect. ibi, num. 1.* Illud constat, ex eo Pontificis decreto nequaquam colligi, quod solum pactum retrovendendi cum exiguitate pretii, usuræ præsumptionem operetur, cum inibi alia circumstantia intervenerint, quæ simul omnes animum Legislatoris induxerunt, ut ita definiret, & fortè aliud decerneret si hæc conjecturæ illis non jungerentur; nam singula quæ non profunt, simul collecta juvant. Barbofa *axiom. 209. num. 1.* prænotavi *sup. lib. 1. cap. 7. num. 107.* Hæc post D. Covar. observant Castill. *controvi. lib. 2. cap. 25. num. 57.* Molin. *de just. & jur. disp. 375. num. 7.* Felician. *de censib. tom. 1. lib. 1. cap. 6. n. 13. ad fin.* Nec pactum illud, & pretii modicitas duntaxat judicis animum impellere possunt, ut contractum feneratoritium definiat, sed alia quælibet unde colligatur voluntas feneratori. Leotard. *de usur. quest. 9. num. 20.*

Ibi: Siquidem hæc conventio nimis est.

- 32 Pactio ne intra certum tempus venditor ad rei redemptionem accedat, feneratoris præsumptionem præfert. Felician. & Molin. *ubi proximè*, Barbofa. *D. de Faria Nova Addit. ad Covar.*

collect. ad d. cap. Ad nostram, num. 4. Mantic. *de tacit. convent. lib. 8. cap. 20. num. 33.* Leotard. *num. 18.* Menoch. *d. præf. 122. n. 69.* Hermosill. *in d. l. 1. num. 32.* ubi alii. Dissentiant aliqui, ut Azeved. *in l. 4. n. 36. tit. 6. lib. 4. Recop. & quos refert Castill. num. 9.* qui, & Menoch. *num. 70.* rectè asserunt, hujusmodi conventionem usurariam non censeri, nisi aliis conjecturis jungatur, ut pretii modicitati. Vide infra *n. 49.*

Ad Num. 4.

33 Est inter Scribentes dubium, an conventio, ut emptor pretio recepto à venditore, rem restituat, differat à pacto retrovendendi? De quo Castill. *sup. à num. 29.* Barbofa *collect. l. 2. n. 2. C. de resc. vendit. Mantic. sup. lib. 4. tit. 31. num. 3. & lib. 8. tit. 20. num. 7.* Pichard. *in §. Actionum, quest. 8. num. 16.* *Inst. de actionib. & plerique sentiunt inter ejusmodi pacta nullum reperiri quoad effectus discrimen, ut Pinell. in l. 2. part. 1. cap. 3. num. 27. C. de resc. vendit. Petra de fideicommiss. quest. 8. num. 198.* Cald. Pereyra *in l. Si curatorem, verbo Sua facilitate, num. 58. C. de in integr. restitut. & colligitur ex cap. Ad nostram 5. de empr. & vend. l. 2. C. de pact. int. emptor. l. 42. tit. 5. part. 5.* quibus in juribus receptum est communiter, de pacto retrovendendi tractari, ut de illa Imperiali Constitutione expressim testatur Barbofa *loc. cit.*

34 Nec leve præbet argumentum observatio Castilli *num. 30.* qui ait, nec in jure Canonico, nec Civili ullam fieri mentionem pacti de retrovendendo, quod cum sit adeo frequens in commercio, non est verosimilis illa ommissio: imò potius credendum, quod memoratis constitutionibus sub ea forma pactum retrovendendi comprehenditur, ac significatur; quid enim est retrovendere, nisi quantitate pretii retradita, rem venditori restituere? Et ut ego conjicio, sub tempus conditæ legis secundæ hoc verbum, *Retrovendere*, Latinis in usu non fuit, sed à Juris Interpretibus compositum, ac inventum videtur: quæ conjectura deducitur non solum ex Castilli observatione, sed etiam ex eo quod Nebrissenfis in suo plenissimo Dictionario ejus non meminit, qui alia Juris verba minime prætermisit, quæ apud antiquos Scriptores invenit; idemque contigit affluentissimo Calepino.

35 Nec refert quod aliud sentientes nonnullas differentias inter pactioes illas excogitaverint, quæ reverà non subsistunt. Præcipuam meritò rejicit Castill. *ex num. 38.* Alia tradita per Pichard. *sup. num. 17.* manifestè de falsitate convincitur; nam supponit ex contractu, sequuta retrovenditione, duplicem deberi gabellam, quod communiter inficiatur, ut obiter enunciaui *sup. n. 21. in fin.* Hæc licet ita sint, nihilominus urgentior oritur conjectura ex conventionem de re restituenda, quàm ex pacto retrovendendi explicito; quoniam illa & pignoratitio contractui potest adaptari, hoc non utique, ut cum C. Covar. docet Mantic. *d. lib. 8. tit. 20. n. 7.* & Menoch. *d. præf. 122. num. 39. & 77.*

36 Quod attinet ad forum internum animæ frustra de conjecturis quæretur, nam ex veritate judicatur: unde licet pretii modicitas cum aliis præsumptionibus intervenerit, si tamen contrahens verè animum emendi habeat, non censetur usurarius; contractus tamen iniquus erit cum

cum onere restitutionis. Molin. *d. disp.* 375. n. 7. Trullench in *Decalog.* lib. 7. cap. 2. *dub.* 14. num. 6. Navar. in *Manuali.* cap. 17. n. 248.

Verf. Ceterum ad sedandum.

37 Ubi tres conjecturæ concurrunt, nempe retrovendendi pactum, pretii modicitas ultra dimidiam, & consuetudo fœnerandi, contractus debet per iudicem usurarius pronunciari, Menoch. n. 29. Fachin. *controv.* lib. 2. cap. 12. in *fin.* Sed si aliqua ex istis deficiat, etsi alia jungantur, iudex pro suo arbitrio decernet, an ulura intervenit in contractu: quam opinionem præter D. Covar. amplexi sunt Molin. *ubi proxime*, Castill. *sup. d. cap.* 25. n. 64. Barbosa *d. collectan.* n. 11. Menoch. *sup. n.* 40. Mynfinger. *cent.* 3. *observat.* 62. num. 6. Gratian. *disceptat.* cap. 258. n. 6. Mantic. *d. tit.* 20. in *fin.* Azeved. in l. 4. n. 28. tit. 6. lib. 8. *Recop.* Fachin. *ubi proxime*, Mascard. *de probat. concl.* 442. num. 6. Farinac. in *praxi.* lib. 5. de *falsit.* q. 163. num. 43.

38 Quæ de conjectura fœneris ex pacto retrovendendi prædiximus, ampliat Gratian. num. 8. etiam si res infructifera sit, & quæ solum delectationem pariat. Consentit Grab. *conf.* 74. n. 5. in *fin.* lib. 1. Quoad res infrugiferas, quæ commodum ex usu afferunt, qui pretio æstimabilis est, Gratiani sententia jure procedit, quia cum creditor uti pignore nequeat absque usuræ nota, ut prænotatur supra, cap. 1. num. 28. possit simulati contractus venditionis, ut in externo foro liceret usus pignoris. At si duntaxat ex re oblectamentum capiatur, velut ex pictura, aut viridario, cessabit simulationis suspicio, quia creditor non prohibetur aspectu pignoris delectari, quod lucrum non est, nec pretio solet æstimari.

39 Nec instat argumentum, quod adducit Gratianus de magistro mutuante scholaribus cum pacto, ut ipsum legentem audiant; quoniam obligatio imponitur debitoribus ad actum laboriosum, sublata libertate audiendi alium, apud quem forsitan plus proficere possent: quod gravamen pretio æstimari potest, & magister lucrum sentit ex mutuo, quatenus pecuniam non expendit; sed debitor nequaquam oneratur ex eo quod creditor pignore delectetur.

Verf. His accedit quod contractus.

40 Ut iudex rectè arbitrium interponat, in primis ad qualitatem ac mores contrahentium respicere oportet. Castillo *sup. d. lib.* 2. cap. 25. num. 64. Mascard. *d. concl.* 442. num. 7. nam si contrahens bonis moribus imbutus, mulier, rusticus, minor, aut miles arguatur de fœnore, vehementiores conjecturæ desiderantur, ut simulatio, ac delinquendi animus credatur. Mantic. *de tacit. convent.* lib. 8. tit. 25. n. 13. 14. Barbosa *collect.* l. 2. n. 14. C. de *pact. int. emptor.* Trentacing. *variav.* lib. 3. tit. de *emptor. resol.* 10. n. 12. Menoch. *lib.* 3. *pres.* 122. num. 40. Farinac. *d. quest.* 163. num. 127. & 128. Quæ personarum distinctio non proderit ei, qui solitus fœnerari probetur.

Ad Num. 5.

41 In ea controversia, utrum in datione in solutum ex pacto retrovendendi, & aliis conjecturis usuraria simulatio intervenire censeatur, ultra ne-

gatavam, & affirmativam opinionem, quas refert D. Covar. est alia quæ docet, fœneris præsumptionem à datione in solutum non excludi, sed difficilius esse admittendam, quam in contractu venditionis. Ita Castill. *d. cap.* 25. num. 84. Menoch. cum aliis num. 42. Sed absolute cum nostro Præsidi affirmativa est tenenda, quam magis communem dixit, ac veriore Joseph. Ludovis. *tract.* de *simulat. contract.* *vers.* Verum est quod Decius, qui plures laudat, & alios adjicit Castillus.

42 Non prætermittam quod ab omnibus adnotatum invenio circa conjecturam modici pretii, quia non æstimatur res quanti valet; siquidem æstimatio decrescit propter retrovendendi actionem pro parte tertia, aut pro qua prudentis viri arbitrio desinitur, de quo Molin. *d. disp.* 375. num. 8. Castill. cum plurimis num. 63. Trullench *d. dub.* 14. num. 3. Lessius *de just. & jur.* lib. 2. cap. 21. num. 114. præter eos, quos congerunt Hermos. in l. 42. *gloss.* 1. n. 31. tit. 5. *part.* 5. Barbosa *sup. num.* 12. Rursus si convenerit, quod emptor possit, re restituta, pretium reperere, quoniam gravatur venditor, pretium debet accrescere. Lessius num. 117. Trullench n. 4.

Verf. Tandem ex prænotatis.

43 Pactum retrovendendi in census contractu omni jure permittitur, & novissime Bullæ Pii V. cavetur, ne facultas redimendi adimi, aut restringi possit, de quo Molin. *disp.* 391. num. 5. Cenc. *de censib. quest.* 59. à *princ.* Ioan. Bapt. Leonell. *ad eand. Bull.* *gloss.* 23. Leotard. *de usur. quest.* 67. num. 3. cum *seqq.* & ita verum est, ut in dubium revocari soleat, num census perpetuus licite emi possit, ut videre licet apud Cencium *quest.* 11. Molin. *ubi proxime*, n. 9.

Ad Num. 6.

44 Hæc constitutio est in legum nostrarum nova compilatione lex 4. tit. 6. lib. 8. de qua latè Azeved. *ibi*, Castill. *controvers.* lib. 2. cap. 25. num. 6. 12. & 13. Pereyra in l. *Si curatorem*, *verb.* *Sua facilitate*, n. 61. C. de *integ. restit.* Felician. *de censib. tom.* 1. lib. 1. cap. 6. n. 14. Greg. Lop. in l. 28. *gloss.* 3. *lim.* 3. *ad fin.* tit. 8. p. 5. Didac. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 8. *Ordinam.* Parlador, *differ.* 53. §. 1. num. 4. Hermos. *d. gloss.* 1. n. 32.

45 In lege regia non fit mentio (ut videre est in nova Recopilatione) de pacto restringente facultatem redimendi ad certum tempus, sed de illo quo convenit ne statim res redimi possit, nisi post biennium, aut triennium. Prior conventio per se licita est, sed si adjiciatur clausula de fructibus per emptorem lucrandis, oritur usurarum præsumptio. Consule Mantic. *de tacit. convent.* lib. 8. tit. 20. à num. 13. Castill. *sup. n.* 9. cum *seqq.* Barbosa *collect.* d. l. 2. num. 13. Menoch. *dict.* *pres.* 122. num. 72. Cald. Pereyra post Gregor. Lop. opinatur, regie constitutioni locum non esse, nisi accedat pretii modicitas, à quibus dissentiant Azeved. num. 40. Felician. *ubi proxime*; nam si lex hanc conjecturam desideraret, id exprimeret, argumento legis unicæ, §. *Sic autem ad deficientis*, C. de *caduc. toll.* cap. *Ad audiendam* 12. de *decim.* cum aliis apud Barbof. *axiom.* 136. num. 5. Mihi videtur lex modicitatem pretii supponere, cum in his contractibus suspectis

suspectis iusta rei æstimatio nunquam intervenire soleat, alioqui ut quid fraus, & simulatio.

Ad Num. 7.

46 Non est omnino apud omnes compertum, quod emptio censuum odiosa censeatur; nam quibusdam videtur utilem esse Rebus publicis etiam quoad bonum spirituale, ut supra notatur, cap. 7. num. 19. de quo Cencius *quest.* 12. & ubi Bulla Pii V. observatur, extra dubium est, quod pactio nem coarctantem facultatem redimendi adjicere non licet, ut observant Molin. Leotard, & alii laudati supra, num. 43. Sed Pontificia constitutio remota controversitur, an pactum retrovendendi restrictum ad certum tempus, quo transacto, nullus sit redemptioni locus, subsistat: inficiantur cum D. Covar. Cencius latissime *quest.* 59. à *princ.* & num. 19. Giurba *decis.* 79. num. 47. Roderic. *de ann. redditib.* lib. 2. *quest.* 1. num. 14. Matienz. in l. 1. *gloss.* 1. num. 7. tit. 15. lib. 5. *Recop.* Menoch. *sup. num.* 1. Ricc. in *prax. resol.* 206. & non pauci apud Avendañ. *de censib. cap.* 19. num. 10. quibus adstipulantur Martini, & Calixti Bullæ.

47 Oppositam affirmantem sustinent Leotard. *d. quest.* 67. Cardin. Lug. *de just. & jur. disp.* 27. num. 111. Molin. *d. disp.* 391. num. 6. Azor. *Inst. Moral.* lib. 10. cap. 17. Frider. Martin. *de jur. cens.* cap. 6. n. 205. Quas sententias conciliant Felician. *de censib. tom.* 1. lib. 1. cap. 7. num. 5. *vers.* *Ipse quidem inter utramque.* Avendañ. *sup. n.* 12. Leotard. num. 15. Roderic. num. 16. nam si pretium justum numeretur pro censu irredimibili, talis pactio ut licita sustinebitur: quod si census ematur ut redimibilis pretio per legem, vel conventionem constituto, pactum ceu illicitum, ac iniquum rejicietur. Assentitur Molin. cum aliis d. n. 6. *vers.* *Arbitror tamen*, ubi docet, hoc pacto nullam iniquitatem contineri, si restrictio facultatis redimendi cum pretii augmento compensetur. Idem tenent Lessius *de just. & jur.* lib. 2. cap. 22. num. 51. & 52. Trullench in *Decalog.* lib. 7. cap. 21. *dub.* 5. n. 1. Hi quoad effectum cum Feliciani distinctione conveniunt, nisi quod non integrum pretium census non redimibilis desiderant, sed justum ex qualitate conventionis.

Verf. Sic sanè.

48 Ad hoc nostri Præsidis testimonium ait Molin. num. 7. quod cum in Hispania census emantur ad pretium lege definitum pro censibus in perpetuum redimibilibus, quoties hæc facultas intra aliquod tempus coarctatur, læsionem venditor pateretur, quoniam plus valet res, quæ ad tempus redimi potest, quam si perpetuo redimibilis persistat. Unde Granatense Prætorium hujusmodi pacta non rejecit, quia illicita, vel naturæ contractus adverfa, sed propter iniquitatem in pretio contingentem, quod lege est impositum.

Ad Num. 8.

49 De hoc pacto est sermo duntaxat in l. 4. tit. 6. lib. 8. *Recopilat.* Si convenerit, ut res cum pacto retrovendendi empta redimi non possit ante quadriennium, vel decennium, fœneris oritur suspicio, sed per se sola non reddit contractum usurarium. Castill. *controvers.* lib. 2. cap. 25. num. 9. D. de *Faria Nova Addit. ad Covar.*

cum *seqq.* Azeved. in l. 4. à num. 34. tit. 6. lib. 8. *Recop.* Leotard. *de usur. quest.* 9. num. 18. Felician. *d. cap.* 7. ex num. 6. Barbosa *collect.* cap. *Ad nostram*, n. 4. de *empt.* & *vendit.* Mantic. *de tacit. convent.* lib. 4. tit. 31. num. 33. Cencius *sup.* q. 59. num. 24. Menoch. *lib.* 3. *pres.* 122. ex num. 69. Farinac. *lib.* 5. de *falsit. quest.* 163. n. 57. Caroc. *de locat. rubr. c. de usur. quest.* 3. num. 9. Avendañ. *d. cap.* 19. n. 8. Idem pactum licitum profitentur Theologi, ut Azor. *Instit. Moral.* lib. 10. de *censib. cap.* 17. q. 2. Trullench *sup. cap.* 20. *dub.* 14. num. 3. in *fin.* Lessius *sup. cap.* 21. n. 115. Bonacin. *disp.* 3. q. 2. *punct.* 3. n. 4. 14. & 15.

50 Verum ea pactio conjuncta cum alia de fructibus per emptorem lucrandis, fœneratitium reddit contractum ex regia constitutione, ut adnotant nostrates laudati *sup.* num. 44. quod & de jure communi procedit, ut ex pluribus tradit Barbosa *collect.* l. 2. C. de *pact. int. emptor.* num. 13. Mantic. *lib.* 8. tit. 20. num. 17. Conventio enim de lucrandis fructibus aliena est à venditione, ac in pignoribus adjici solita, ideo cum pacto retrovendendi fœneris simulati præsumptionem importat. Mantic. *lib.* 8. tit. 20. à num. 13. Ant. Gom. *variav.* lib. 2. cap. 2. num. 27. Menoch. *lib.* 3. *pres.* 122. num. 65. Farinac. *sup. num.* 73. qui duo egerunt de pacto, ut fructus computentur in fortem, quod tamen si vendenti sit utile, usuræ tamen generat conjecturam, quia proprium contractus pignoratitii: & hoc ex triplici conjectura, scilicet pacto retrovendendi, prohibitione redimendi intra tempus conventum, & pactio de fructibus lucrandis: nec pretii modicitas desideratur, ut voluit Caldas Pereyra, cujus opinionis memini *sup.* num. 45. Vide *sup.* num. 32.

Ibi: Quæ ratione & præterea.

51 Constituitur hic discrimen inter venditionem censuum, & cæterarum rerum; nam si census vendatur cum pacto retrovendendi, ita ut non liceat nisi post aliquot annos, contractus ceu fœneratitius irritus habebitur. Ita cum D. Covar. tenent Menoch. *sup. num.* 71. Avendañ. *de censib. cap.* 19. num. 8. Mascard. *de probat. concl.* 441. num. 6. Azeved. in l. 4. num. 38. tit. 6. lib. 8. *Recop.* Mantic. *sup. lib.* 8. tit. 20. n. 26. Gratian. *disceptat.* cap. 258. num. 17. Matienz. in l. 1. *gloss.* 1. in *fin.* tit. 15. lib. 5. *Recop.*

Ibi: Et quævis Conradus.

52 Hanc opinionem præcedenti oppositam tuentur non pauci asserentes, tale pactum nec contractum inficere ex natura census, nec esse rejiciendum, modò gravamen restringens facultatem redimendi iusto pretio compensetur venditori, ita ut si viginti pro uno (ut apud nos) præstari debeant in emptione census redimibilis in perpetuum, emptor plus solvat arbitrio boni viri: & quantò magis restringitur facultas redimendi, tantò plures census crescit æstimatio. Molin. *d. disp.* 391. n. 6. *vers.* *Arbitror tamen*, Lessius *de just. & jur.* lib. 2. cap. 12. n. 53. 54. Cenc. *de censib.* q. 59. n. 26. Roderic. *de ann. redditib.* lib. 2. q. 1. n. 16. Felician. *de censib. tom.* 1. lib. 1. cap. 7. num. 12. Frideric. Martini. *de jur. cens.* cap. 6. n. 241. Layman *de just. & jur. tract.* 4. cap. 18. num. 9. lib. 3. fusè Leotard. *de usur. q.* 67. n. 17. Trullench in *Decalog.* lib. 7. cap. 21. *dub.* 5. n. 2.